

ČRo6, Studio STOP, 15.4.2010

Interview s profesorem Janem Švejnar

Pozvání do našeho studia dnes přijal profesor Jan Švejnar, hezký večer, vítejte.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Dobrý večer, děkuji za pozvání.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Původně jsem s vámi, pane profesore, chtěla hovořit zejména o situaci na české předvolební scéně. A také o receptech politických stran na řešení krize. Na to sice ještě dojde, ale prioritu mají jiné věci, v jejichž stínu se domácí hrátky a půtky zdají být malichernými. Za všechny dejme slovo zpravodaji polské televize Tel Faub Piotru Gureckemu.

Piotr GURECKI, zpravodaj polské televize

To takovýho se v Polsku nestalo a myslím, že nejinak v Polsku taková tragédie. Nemá naprosto obdobu ani v Evropě ani ve světě. To není jediné otázkou, že zemřel prezident. To je taky situace, tam byl předseda národní banky, tam byli šéfové různých částí polské armády. Toto všechno působí, že stát najednou musí fungovat nějakým druhým způsobem. Premiér Tusk prohlásil, že stát funguje, že místo těch lidí, kteří zemřeli, jsou nástupníci, kteří naprosto zabezpečují fungování důležitých složek administrativy. Třeba právě národní banky, anebo v armádě.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Dnes už to všichni víme. Před několika dny celý svět ustrnul nad tragédií, která snad nemá v evropské poválečné historii obdoby. Značná část polské politické, vojenské a společenské elity zahynula při katastrofě u ruského Smolensku ve chvíli, kdy mířila na pietní akt při příležitosti jiné katastrofy. Vyvraždění, bohužel opět polské elity, v Katyni před 70 lety. Tehdy ovšem nešlo o tragickou náhodu, ale o zločin sovětské NKVD. Tak, pane profesore, co o tom soudíte? Ta symbolika je přímo hrůzná.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Je to hrůzná symbolika a má samozřejmě obrovský dopad. Jak z hlediska psychologického, na psychiku Polska a samozřejmě vůbec celého světa. No, a je to strašné v tom smyslu, že to je právě při výročí masakru v katyňském lese.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Jaké může mít celá věc následky? Prohloubí se například ještě animozita mezi Polskem a Ruskem?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já doufám, že ne. Jo, to bude mít samozřejmě obrovské následky. V Polsku, já bych podotknul, že armáda historicky hraje velice důležitou roli, je viděna jako důležitější možná ještě instituce

než v mnoha jiných zemích, takže ty následky budou silné a samozřejmě ta paralela s Katynem je obrovská. Ale myslím, že v nynější situaci by to ve středním a dlouhodobém horizontu nemělo mít, doufejme, velké následky.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Možná celá záležitost může přimět Moskvu k větší ochotě poskytnout Varšavě všechny dlouho utajované dokumenty. Což by konečně mohlo objasnit všechny okolnosti katyňského zločinu. Myslíte, že se toho můžeme nadít?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já myslím, že určitá pravděpodobnost zde je. Že bude z té ruské strany snaha věci zlepšit, situaci zlepšit, vztahy zlepšit. Takže by bylo žádoucí učinit nějaké velké gesto. Putin se sám zasadil o to, aby vedl vlastně vyšetřovací komisi. Do určité míry bylo nešťastné, že vlastně prezident polský se neúčastnil těch oslav o týden dříve, takže v tom smyslu je zde i určité soucítění právě v tom organizačním smyslu a tak dále. Takže by bylo, já myslím, žádoucí, aby Rusko učinilo nějaké vstřícné gesto a je možné, že něco takového, co zmiňujete, se stane.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Celý svět je stále v šoku, objevuje se řada komentářů. Některé přece jenom poskytují naději. Semknuté Polsko nakonec vše přežije ve zdraví, má totiž dobré politické, ale i ekonomické kořeny. Nakonec celosvětová krize se jej nedotkla tak drasticky, například ve srovnání s pobaltskými státy a dalšími post komunistickými zeměmi. Tak to je přímo parketa pro vás. Je to tak?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

To, je to tak. Polsko je vlastně jedinou zemí, větší evropskou zemí, která nešla do ekonomického poklesu, do recese. Měla zpomalení tempa růstu, ale vedla si velmi dobře díky silnému vnitřnímu trhu. Já musím podotknout, že já jsem byl sám šokován taky tím, já jsem nedávno byl na konferenci, kterou organizoval polský guvernér, guvernér Polské národní banky ve Washingtonu, takže jsme osobně diskutovali o různých věcech a je těžko si představit, že tento nadějný člověk již s námi není. Ale na druhé straně myslím, že jste správně poznamenala, že Polsko má širší bázi, širší zázemí. Ty ekonomické, politické elity jsou širší než vlastně na té úrovni, kde se stala ta katastrofa. Takže myslím, že to Polsko přežije, i když je to obrovská rána.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Řekněte mi, čím to podle vašeho pohledu, že Polsko je v tak dobré ekonomické kondici? Je to jeho postavením jako regionální velmocí, ale krize se dotkla samozřejmě i velmocí.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Dotkla se velmocí, to Polsko mělo trošku štěstí v tom, že, jak říkám, je trošku méně otevřenou ekonomikou než jsme například my. Takže nezávisí tolik na exportu, na vývozu a tudíž byli schopní vnitřní hospodářskou politikou, kde expanze vládního sektoru udržela poptávku na poměrně vysoké úrovni, společně s rodinami a s podniky. Takže oni zpomalili, oni šli z rychlého

tempa do pomalého tempa. Čili byli obdobně na tom jako je Čína, také šla na zpomalený růst. Ale neměli pokles, což bylo opravdu zase velice důležité.

redaktor

Prezident Ruské federace pan Dmitrij Medvěděv a prezident Spojených států amerických pan Barack Obama právě přišli do Španělského sálu Pražského hradu, aby podepsali historickou smlouvu Start o snížení počtu jaderného arzenálu.

osoba

Dámy a pánové, prezident Ruské federace pan Dmitrij Anatolijevič Medvěděv a prezident Spojených států amerických pan Barack Obama podepisují smlouvu mezi Spojenými státy americkými a Ruskou federací o opatřeních k dalšímu snížení a omezení strategických útočných zbraní a protokol o smlouvě.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Ano, je tu ještě jedna událost, která předběhla mé původně zamýšlené dotazy. A tou je americko - ruský summit, v jehož průběhu podepsali v Praze americký a ruský prezident smlouvu o redukci jaderných arzenálů. Pane profesore, jde podle vás o historický okamžik, či se jen velmoci dohodly na likvidaci stejně už nepotřebných jaderných hlavic a arzenálů? To jsou takové ty dva póly komentářů.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Je to, ano, ano. Tak, obojí aspekt zde je samozřejmě. Začnu tím druhým ve smyslu, že samozřejmě těch hlavic ještě zůstává tolik, že situace se v takovém tom běžném slova smyslu příliš nemění. Na druhé straně je zde opravdu velmi silná symbolika v tom, že se ten arzenál snižuje a v tom snižování, doufejme, se bude potom pokračovat. A že to bude znamenat i v celosvětovém kontextu takový posun k tomu, že by se svět stal méně nukleárním, nejenom na základě těch dvou velmocí, ale vůbec všeobecně. Takže to je ta touha, které je zde vyjádřena. No, a ten fakt, že vlastně došlo k podepsání nové smlouvy po tom, co vypršela smlouva stará a nebylo jasné, co ji nahradí, to byl, myslím, historický okamžik a je pro nás, pro Českou republiku, opravdu výborné, že se tak stalo právě v Praze.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

No, v této souvislosti se ovšem ozývají kritické hlasy, že česká politická reprezentace mohla celou záležitost využít mnohem lépe. Máme například přece jenom úřednickou vládu.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, tak samozřejmě. Bylo by výborné, kdybychom měli vládu, která je normálně zvolena, která funguje a všechno bylo využito ještě mnohem více a hlouběji než tomu tak bylo. Nicméně všichni poznamenali a uvědomili si, že to byl podpis, kdy Obama vlastně přijel do Prahy především za tímto účelem, nebyla to zastávka při cestě, která měla další velice důležité body. A že v tom smyslu Praha opravdu byla centrem pozornosti.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

I v Americe například? Vy jste jistě sledoval americká média.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Do určité míry i v Americe, ano.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

To znamená, že nás vzali ve zřetel a vědí, kde leží Praha a co se tady děje a jak krásné máme historické kulisy? Ale máme také něco jiného, ne?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já myslím, já myslím, že to bylo důležité, že vzali všechny tyto věci v potaz. Protože Obama byl v situaci, kdy potřeboval potvrdit své vůdcovství, Leadership, podařilo se mu to velkým aktem na domácí scéně tím, že protlačil reformu zdravotnického systému, zdravotní, zdravotnictví. A nyní to byla velká akce na mezinárodní scéně. A to, že se odehrála právě v Praze, bylo symbolické.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Pane Švejnare, nebylo vám při té vši slávě líto, že jste se před dvěma lety nestal prezidentem? Mohl jste hostit dva nejmocnější muže planety a vyhřívat se v záři reflektorů, kam byste se šustnul, všude by byly kamery.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Samozřejmě, člověk o tom někdy uvažuje, ale já už o tom tak moc neuvažuji v tom smyslu, že mám spoustu dalších věcí, které dělám a spíš se na to dívám z hlediska, co je důležité pro Českou republiku.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A přece jenom, domníváte se, že v těch zákulisních jednáních, také nějaká probíhala, dejme tomu, šlo i o bilaterální vztahy a nejen zase o symbolický akt, že konečně máme třeba velvyslance Spojených států tady v Praze?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já doufám, že samozřejmě nebyl jsem součástí těch jednání, takže nemohu potvrdit, co se stalo, co se netalo. Ale doufám, že toho bylo využito, protože mít tady dva špičkové státníky po dobu dvou dnů je samozřejmě obrovská příležitost.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Jsou ale kritické komentáře a jaksi mluví rétorikou studené války, že Česká republika, potažmo Praha je jen takový ten most, to je ta teorie mostu, a že víceméně Barack Obama a jeho administrativa odepisují střední Evropu, východní Evropu a spíš míří k námluvám s Ruskem. Vy se toho neobáváte?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já si myslím, že je na nás, abychom určili, co budeme a co budeme dělat. A zde se vracím k Polsku jako k příkladu. Polsko je velice dobrý příklad v tom, že je razantní, asertivní, dokáže si najít svoji parketu. Je na nás, abychom byli buďto jenom mostíkem, anebo byli partnerem, který bude aktivní jak v Evropě, tak v transatlantických vztazích. A tam, myslím, že bude záležet na naší vládě a na naší diplomacii.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

My jsme tady hovořili zatím o symbolech, jak tedy v případě Katyně, a tak nyní toho podpisu. Byl to podle vás i signál, dejme tomu, pro Írán nebo Severní Koreu, aby také se zaměřili na likvidaci svých často jenom vyvíjených jaderných arzenálů?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Rozhodně je to míněno jako signál pro celý svět. Včetně těchto zemí, že se jedná o proces, který by měl vyústit k odzbrojení, nebo prostě minimalizaci zbraní hromadného ničení. A tudíž ne k dalším přístupům dalších států vlastně do toho klubka klubů států, které mají nukleární zbraně a hrozí jejich použitím.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Prezident Obama dlouho jaksi na té scéně přes všechny sliby a předpoklady nezářil. Nyní jste zmínil onu zdravotnickou reformu. Velmi pracně a tvrdě prosazenou. Teď tedy jednak je ta publikovaná doktrína Spojených států a potom ten podpis. Domníváte se, že Baracku Obamovi se začíná blýskat v Americe a světovém kontextu na lepší časy?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Začíná, ale musíme též přiznat, že byl v situaci, která byla dosti kritická. Protože většina lidí se začala na něj dívat jako na člověka, prezidenta, který ani po roce setrvání v úřadu vlastně není schopen něčeho docílit. Nyní se věci obrací a myslím, že je to nástup k dalším reformám, které uvidíme během dalších několika měsíců.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A tento bezesporu důležitý dokument ovšem v obou zemích čeká ratifikace. Tak, v Rusku, tam to půjde asi raz, dva. Tam se to prostě částečně nařídí, víme, jak státní Duma je složená. Ale nemůže narazit Obama zejména u republikánů?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Může. Může a já myslím, že tam dojde k tvrdému vyjednávání a bude muset obhajovat tyto věci a popřípadě i handlovat. A už to vidíme například v tom, že se snaží najít v oblasti energetické přístup, kde by bylo možné opět čerpat ropu v oblastech, kde to předtím bylo zakázané, což by mohl získat určité republikánské hlasy.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

To je ale zase antiekologické, že?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Je to do určité míry antiekologické. Ono to je poměrně pečlivě vybalancované. To znamená, že jsou jenom určité oblasti. Kdyby to byly oblasti, které jsou přísně chráněné a kde by to bylo opravdu senzitivní, tam se to nedělá. Čili je to dobře připravený program.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže on má v kapse ty sliby, které jim prostě dá a oni za to zvednou svůj hlas?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

To je ten nástin, to je ten scénář. Uvidíme, do jaké míry se splní.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A Studio STOP dnes hovoří s profesorem Janem Švejnarem. A teď konečně jdeme k oněm původně avizovaným tématům. Pane profesore, jak víme, předvolební kampaň je v plném proudu a strany se předhánějí ve slibech voličům. Z tohoto trendu vybočuje jen TOP 09, která přichází s poměrně drastickými, podle některých přímo antisociálními kroky. Zaujala vás jako ekonomka některá z navrhovaných řešení, anebo byste si jako rozinky z těch koláčů jenom něco tak vyzobal?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, tak já si myslím, že co je důležité v této situaci, je vzít v potaz to, že jsme stále ještě v ekonomické recesi, že máme vysokou nezaměstnanost. A přitom máme ten obrovský celosvětový problém, kdy právě řešení krize požadovalo ve většině států světa vyšší fiskální deficit. To znamená větší výdaje. No, a potom s tím i zvyšující se dluh. A já bych pro naši republiku snažil se opravdu zdůraznit to, že situace je vážná, ale není kritická. Nejsme v situaci řecké tragédie ve smyslu, že opravdu musíme šlapat na brzdu a velice tvrdě postupovat. Naopak myslím, že bychom si měli vytvořit tak střednědobou strategii, řekněme, dvou až tříletou, která by nás jednak nám umožnila sociální aspekty, respektovat silně sociální aspekty jako je nezaměstnanost, pomoc nezaměstnaným, snížení nezaměstnanosti. No, a přitom by omezila právě ten deficit a umožnila nám naplnit mastrichtská kritéria během, řekněme, dvou až tří let. No, a potom vstoupit do eurozóny, což je pro nás přínosné.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Vy jste velký příznivec eurozóny, ovšem ty scénáře nejsou nijak růžové. Teď se hovoří o roce 2016, 17. Není to příliš pozdě? Nebo se můžeme zotavit dříve?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, je to problematické, samozřejmě. Naše zotavení závisí velmi na zotavení celosvětové ekonomiky a zvláště tedy ekonomiky evropské a německé. Takže to bude trošku podmíněné, co

se stane v těchto zemích. Ale na druhé straně já si myslím, že je potřeba se připravit na to, že dojde ke konjunktuře. A když k ní dojde, tak to opravdu potom zužitkovat tak, abychom byli připraveni vstoupit do eurozóny.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A myslíte si, že budeme připraveni?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já doufám, že ano. Podívejte se, Slovinci to dokázali, Slováci to dokázali, Poláci se na to připravuje velice razantně, chtějí vstoupit co nejdříve. A bylo by smutné a ekonomicky pro nás nešťastné, kdybychom byli takovým tím ostrůvkem, který není v eurozóně, zatímco ostatní potom všichni už jsou.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

I laici poukazují na to, jak to, že se to Slovensku před téměř 2 lety podařilo a nám ne, když jsme byli v mnohem lepší kondici. Co byste jim odpověděli?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, u nás, u nás to čistě byl politický aspekt. I naše Česká národní banka poukazovala na začátku tohoto desetiletí, že jsme připraveni vstoupit do eurozóny, že jsme splnili všechna kritéria. Čili to byla politická liknavost, ideologický aspekt věci, ne něco jako ekonomického, na ekonomické bázi, že jsme nebyli připraveni nebo dostatečně, nebyli jsme dostatečně výkonní.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Dobře, a kdo za to může? Tak pan prezident euro považuje za sprosté slovo a ti ostatní politici prostě byli liknaví? Tak kdo může za to, že nemáme dnes v peněženkách euro?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No ne, tak samozřejmě to bylo od prezidenta, který potom jmenuje vedení České národní banky, které se potom též mění, mění svůj názor. No, a politické strany, které podporovaly prezidentův názor, byly samozřejmě ti, kteří to přenášeli potom do politického života.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže jmenovat nebudete kromě pana prezidenta?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, tak byla to samozřejmě strana ODS, která ho tehdy podporovala, která od té doby se samozřejmě vyvíjí, takže možná dojde k určité změně.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Vraťme se k těm politickým slibům nebo předvolebním slibům zainteresovaných stran. A tak se ptám, zda mohou ty jejich sliby přežít povolební realitu právě v mantinelech stále doutnající

krize? Sociální demokraté chtějí v těžkých dobách podpořit především zaměstnance, to znamená sociální podpora. Občanští demokraté exportní firmy. Tedy nezvyšovat daně, liberalizovat pracovní právo a podobně. Co je tedy lepší cesta? Nebo byste udělal nějakou kombinaci?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já myslím, že kombinace je to nejlepší řešení. A proto říkám, že potřebujeme střednědobý horizont, to znamená střednědobou strategii, ne něco, co se děje okamžitě. Ale mít to jasně vytyčené. Já bych řekl, že rozhodně bych pomohl zaměstnanosti, tam bych volil řešení, že bychom neuvalovali tolik daní a odvodů na mzdy a na platy, protože činíme pracovní sílu zbytečně drahou a tím vlastně snižujeme zaměstnanost, nebo zvyšujeme nezaměstnanost. Takže tam, kdybychom odlehčili a vybírali ty daně jinde, například na nemovitostech a jinde ve spotřebě, tak rázem zlepšíme situaci. Rozhodně bych zlepšil podnikatelské prostředí, protože tam zase tvoříme pracovní místa, anebo je necháme zanikat, jestliže se podnikatelovi nedaří. A export je důležitý a zvláště v počáteční konjunkturu bude důležité, abychom opět se dostali zpět na trhy, anebo zůstali na trzích, kde jsme byli. A navíc, abychom pronikali na nové trhy, náš export je stále ještě málo diverzifikovaný v tom smyslu, že vyvážíme převážně do západní Evropy, to znamená Německo, pak na Slovensko, do Polska.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Pořád zůstáváme jakousi montovnou?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ano, jsme montovnou, to je další aspekt. Že nevyvážíme široce do světa. No, a druhý pak je důraz, který samozřejmě na tom bazíruji již dlouhou dobu, dát velkou prioritu na vzdělání, na kvalitní vzdělání a na kvalitní vědu, výzkum a aplikaci tohoto výzkumu. A tam, myslím, že jsme doposud trochu zaspali jak množstvím prostředků, které na to dáváme, tak právě tím důrazem na kvalitu. Protože ta nynější globální ekonomika, ještě jenom dodám, je takového rázu, že je velký význam vyrábět něco, co je velmi kvalitní, už se moc neplatí za něco, co je méně kvalitní. A zrovna tak kvalifikovaná pracovní síla, velice vzdělaná pracovní síla bude mít vysokou návratnost, vysoké platy. Méně kvalifikovaná bude soutěžit s Indií, Čínou a to bude za velice nízké mzdy.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Vy jste právě v bordu ministerstva školství, ostatně ministryně s vámi diskutovala v neděli v Otázkách Václava Moravce. Domníváte se, a ty další osobnosti, které jsou tam s vámi, že můžeme tedy zlepšit, zkvalitnit úroveň vzdělání? To přece jenom nejde ze dne na den. A jak říkáte sám, hodně, hodně se zaspalo.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ano. Já myslím, že lidé si to uvědomují. Čím dál tím víc si to uvědomují, že je potřeba najít nějaké společné řešení. A jak říkáte, je to složité, je to těžké v tom smyslu, že je to restrukturalizace, která je potřebná, všichni si toho jsou vědomi, ale bude i trochu bolestná. A proto je potřeba najít řešení, které bude dostatečně konsenzuální, ale přitom též dostatečně razantní, abychom něčeho docílili. Já to srovnám následovně. Jestliže celý svět v této oblasti běží

a my jdeme kupředu, tak zaostáváme. Jo, čili jenom se dívat na to, že je situace o něco lepší než byla před pár lety, není dostačující, protože ona je o mnoho lepší v Číně. Já jsem zdůrazňoval a zdůrazním znovu. My nemáme ani jednu univerzitu, která ve světových hodnoceních, v těch rankinzích je mezi první stovkou, či i mezi prvníma dvěma stovkami. Číňani též neměli žádnou a nyní mají přinejmenším 2 univerzity, které jsou mezi, v té první stovce a může se argumentovat i v první padesátce. No, to je obrovský rozdíl.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže domníváte se, že po volbách, až opadnou vášně, politici zakleknou do startovních bloků a vyrazí tedy, aby dohnali ten vzdělaný svět?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Bylo by to žádoucí a bude právě na intelektuálské elitě českého národa, na vás, potažmo na mně, abychom je pořád tlačili.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Zůstaňme ještě u toho vzdělávacího procesu. Kde bychom tedy mohli jako Česká republika, přece jenom malý středoevropský stát, zaujmout? Spíš byste posiloval technické obory? Protože s těmi humanitními je přece jenom trochu problém. Samozřejmě nemáme Bedřicha Hrozného, nemáme takové velikány, kteří uspěli v celosvětové, dejme tomu, historii, archeologii a podobně. Ale možná právě některé univerzity, některé školy, které vyvíjejí nanovlákná, které přicházejí s novými technologiemi, tam by možná se dalo hovořit o nějaké progresi?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Rozhodně. Podívejte se, rozhodně bychom měli dát důraz, a to se vlastně vztahuje i k té středoškolské tematice, výchova matematiky a tak dále a maturity. Ale rozhodně na té univerzitní terciální úrovni bychom měli dát důraz na dobré technické vzdělání dostatečného počtu uchazečů. Jde o to zase, jak je motivovat, jak jim toto, to se nedá nařídit, jo, to, jak je motivovat, stipendii či jinak. Ale potom, já myslím, že jde všeobecně o kvalitu, všeobecnou kvalitu. Protože když se podíváme na špičkové mezinárodní, nadnárodní firmy, tak oni najímají talent. Jo, oni si nakonec vezmou studenta, který skončil své bakalářské studium a dělal historii, nebo literaturu, protože oni si říkají, my chceme někoho, kdo umí dobře psát, kdo umí logicky myslet, kdo prostě, my už si ho nakonec vycvičíme v tom, co potřebujeme. Čili samozřejmě technické vzdělání výborné, to potřebujem, ale potřebujeme lidi všeho vzdělání, pakliže jsou kvalitní. Jo, čili oni si vybírají kvalitu, ať už přijde z jakéhokoliv zázemí.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Čím to tedy tak urychlit? Tak více peněz do vzdělání, politická vůle, konkurenceschopnost samozřejmě, ještě větší otevření našeho trhu, eventuelně pobyt více studentů v zahraničí na prestižních univerzitách?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ano, dát více prostředků a požadovat větší výkony. A dělat srovnávání. A dělat hodnocení. Vyhodnocovat, prostě média by měla vyhodnocovat každý rok, jak si vedou určité školy, jak si

vedou programy uvnitř škol. Jo, američtí studenti vědí přesně ranking a vědí, kdo je v první desítce, v druhé desítce, co jsou nejlepší programy na literaturu, na matematiku, na učení technické a tak dále. Čili tohle všechno potom, a samozřejmě hraje roli v tom, že univerzity se snaží najmout co nejlepší profesory, najít co nejlepší studenty. Takže zavést určitou míru takové té zdravé konkurence a srovnatelnosti se zahraničím. No, a pakliže by studenti dostávali stipendia, která si mohou potom dát na kteroukoliv školu samozřejmě a popřípadě odložené školné, které by spláceli ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Pro školné byste třeba byl?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já jsem pro školné toho typu, které se splácí z budoucích příjmů. To znamená my víme ze všech možných studií, že v zemích, kde není školné, nakonec studují převážně studenti z bohatých rodin. Čili ta společnost dotuje na daních, i chudí lidé platí vlastně vzdělání dětem z bohatých rodin. Čili tam bych byl pro to, abychom měli školné to, v tom smyslu, že ty peníze přijdou univerzitám, čili oni mají další zdroje peněz okamžitě, jak ten student studuje, ale student to splácí z budoucího mnohem vyššího platu, který získal na základě právě toho kvalitního vzdělání. Takže potom studenti jak z chudších, tak z bohatších rodin mohou studovat, mají přístup ke studiu, splácejí podle toho, kolik vydělávají v budoucnosti. Takže ten systém je spravedlivější v tomhleto smyslu. Sociálně spravedlivější. Lepší přístup ke studiu pro všechny studenty. Školy mají víc peněz a konkurence je zdravá, neb studenti si vybírají ty školy, který jim dají nejlepší průpravu.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A takže systém jste načrtl. Asi nejste sám, který v tom má jasno. A máme my vůbec dostatek kvalitních sebevědomých mladých lidí, kteří by do toho šli se vším, i rizikem, co si budeme povídat?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já myslím, že ano. Já myslím, že mladí lidé začínají chápat čím dál tím víc chápat, že ten globální svět, ten otevřený svět, že jsou jeho součástí, že se musí chovat a chtějí se chovat jako jejich protějšci všude ve světě. Chtějí mít to samé zázemí, to samé dobré vzdělání. A jestliže jim ho neposkytneme zde, tak za ním půjdou jinam. A jestliže jim poskytneme možnost ho mít na některých školách zde a ne na jiných, tak se budou především hlásit na ty lepší školy.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Pojďme zpátky na tu předvolební scénu. Nejen nedostatek kvalitního vzdělání, ale i korupce je celospolečenským fenoménem. A všichni se jí v těch předvolebních heslech zaklínají. Je podle vás korupce opravdu tak závažný problém a věříte slibům politiků, kteří doposud nic neudělali a najednou 1. června vezmou si brnění a začnou proti té korupci jako stohlavé saně bojovat?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Tady máte pravdu. Já bych začal tou korupcí. Opravdu korupce je, a vidíme to všude ve světě.

Tam, kde se rozroste, je to jako rakovina. Jakmile se rozroste, tak ničí ekonomiku, ohrožuje demokracii, funkčnost toho státního systému. Čili tam se musí opravdu nastoupit tvrdě proti korupci, postih, je potřeba mít postih. Je výborné, že se všichni politici nyní zaměřují právě na tuto problematiku. A já myslím, že volič musí nyní požadovat specifické reálné kroky právě z toho důvodu, jak jste nastínila, že po volbách samozřejmě potom už je otázka, zda realizovat tu či onu myšlenku. Ale pakliže budou přesné vymezené kroky, které politické strany slíbí, tak bude pro ně mnohem těžší, aby se jich po volbách vzdali.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A v jaké fázi je rakovina korupce v České republice? Je to opravdu tak závažný fenomén? Nakonec i americká obchodní komora už začla proti korupci v České republice bojovat. To mi přijde až docela zvláštní.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ano, ano, máte pravdu. A je to příznačné. Já myslím, že to je velmi příznačné. Že jakmile i zahraniční účastníci na naší ekonomické scéně na to začnou pou..., nejenom poukazovat, ale vlastně se snaží pomoci tím, že vypracovávají plány, jak by se tak korupce dala omezit, popřípadě eliminovat, tak to znamená, že jsme ve velmi špatné situaci. Vidíme to na příkladech, kdy se nám lidi svěřují, jak korupce postupuje. Někteří zahraniční investoři si dokonce říkají, že v určitých okresech, nebo v určitých částech Prahy nebudou podnikat, čili jakmile to dosahuje těchto rozměrů, tak vidíme, že ten problém přerůstá a že ta rakovina opravdu se stává zhoubnou.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A čím to je, že jsme se 20 let po listopadových událostech dostali do tak neblahého stavu? Kde vidíte ty kořeny? Nikdo se tomu nevěnoval?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já vidím, ano, já vidím ten problém v tom, že jsme opravdu nedali dostatečný důraz na vytvoření silného právní státu, rámce ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

To vlastně byly už ty první okamžiky zrodu nového režimu.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Bylo to v prvním okamžiku, ano, nového režimu. Tam já jsem, možná, že si vzpomínáte, jsem argumentoval, právě v té první studii jsem argumentoval velice silně a vůbec na veřejnosti, abychom jako první prioritní věc vytvořili silný právní rámec. Evropská unie, která se právě vytvořila tehdy, nám nabízela pomoc, právníckou pomoc. My jsme ji tehdy jako stát nepřijali, nevím proč. A tudíž jsme vlastně dělali obrovskou velkou privatizaci v situaci, kdy jsme měli neperfektní právní systém.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A tam to začalo.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

A tam to začalo. Tam se vytvořilo to tunelování. To znamená eufemistické slovo pro krádež. A to slovo se dostalo do světového lexikonu, američtí právníci ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Ano, jako "robot".

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Jako robot. Takže máme, my máme další slovo. Ale ten fakt je, že myslím, že tam to začalo a že to bohužel pokračuje dál a dostalo se to, začalo se to prolínat s politikou. No, a to je potom to nejhorší.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Jaký povolební scénář, pane profesore, předpokládáte ve chvíli, kdy dosti výrazně teď pár týdnů před volbami vede ČSSD, zatímco její pravicový rival ODS se zmítá ve vnitřních křečích? A do sněmovny se může probojovat několik nováčků, zatím ne příliš známých. Jak si myslíte, že to dopadne?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ano, tak bude to zajímavé. No, tak já očekávám s největší pravděpodobností, že dojde k vytvoření nějaké koalice. Ta zatím ještě není zřetelná ve smyslu, že bychom mohli určit, jaká bude. Já doufám, že to bude koalice, která bude dostatečně silná, aby byla akceschopná, aby prostě se nevládlo na základě pár přeběhlíků. A naše země to potřebuje. Potřebujeme opravdu uskutečnit dalekosáhlé reformy, které jsme odkládali, což je též špatné. Takže doufám, že ať už ta koalice bude sestavena jakkoliv, že to bude koalice, která bude rozumná a akceschopná.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

To znamená, že za určitých okolností byste preferoval i velkou koalici?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, tak já bych o ní uvažoval jako o poslední variantě. Já myslím, že pravděpodobnější a pravděpodobně více žádoucí pro naši republiku by byla koalice, která by byla spíš vyhraněná tím či oním směrem a korigovaná centrem politického spektra.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Jedním z oněch nováčků je i strana Věci veřejné. Vy jste se ostatně účastnil jejich sněmu v Brně o víkendu. Znamená to, že vám je jejich program sympatický a chtěl byste v jejich dresu nebo i bez jejich dresu se angažovat právě v této politické formaci?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já jsem vždy přijal pozvání demokratických politických stran, když mě pozvali na své semináře, na své konference. Proto jsem přijal pozvání i této strany na jejich konferenci, kterou měli v

Brně. Nebylo to, že bych byl součástí této strany. Naznačil jsem tam právě svou vizi, své koncepty a pojmy na politickou a ekonomickou situaci a její řešení. Oni přicházejí se zajímavým programem, takže rozhodně stojí za to pro voliče, aby se na tento program důkladně podívali. Mají určité inovativní prvky, které, myslím, budou dost zajímavé. Takže očekávám, že to bude strana, která sehraje důležitou roli v příští parlamentní sezóně.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Nepřijdou vám některé ty prvky jejich programu, také jsem si to prostudovala, příliš populistické?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Tak, mohou se považovat za populistické. Já myslím, že bude otázka, jak budou realizované. Oni jsou samozřejmě pro volební kampaň, takže tam často ty prvky jsou prezentovány tak, aby vlastně upoutaly. Ale na druhé straně, když se podíváte na některé ty věci ohledně korupce, některé ty věci ohledně toho, jak řešit deficit veřejných financí, tak myslím, že ty základy, ty fundamentální aspekty jsou celkem zdravé.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Vy říkáte, že jdete na každý kongres, sněm, sněmování demokratické politické strany. Tak, kdopak vás ještě pozval?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

ČSSD, Strana zelených mě pozvala zrovna jsem tou dobou cestoval, tak jsem poslal projev, takže v tom smyslu celkem jsem, kterákoliv strana právě demokratická, tak jsem kdykoliv s nimi sdílel své názory.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

ODS vás nepozvala?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Zatím ne, ale v devadesátých letech samozřejmě, tehdy mě používali též, takže jsem i v rámci této strany působil.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Já jsem se před několika okamžiky zmínila také o dalším nováčkovi TOP 09, i když je to strana, která se zrodila vlastně z lůna jiné strany. Ten její program se úplně vyčleňuje z toho politického spektra. Je velmi razantní, až drastický. Někteří zase kritici říkají, že antisociální. Není to přece jenom příliš silná káva ten program TOP 09?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Samozřejmě. Je to program, který zase se profiluje tak, aby upoutal. A právě, jak zmiňujete, upoutává. A je otázka, jak by ho realizovali ve chvíli, kdy by byli vlastně součástí koalice. Já mám dojem, že by se zase ten program usadil do té míry, že by tam došlo k určitým úpravám.

Samozřejmě některé ty základní aspekty by zůstaly. Ale očekával bych, že v rámci koaličních jednání by se ty ostré hrany otupily.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Hm, takže jaký smysl tedy mají všechny ty předvolební sliby, když potom nakonec je z toho takový guláš. Doufejme, že ten guláš bude aspoň chutný.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já doufám taktéž, že bude chutný. A znovu bych zdůrazňoval to, že co potřebujeme nyní, je koalici, která bude akceschopná. A bude ochotná na sebe vzít ten úděl, že bude řešit některé ty dalekosáhlé problémy, které jsou nemilosrdné. Demografický problém, kdy stárneme jako obyvatelstvo, musíme si s tím poradit v rámci penzijní reformy, zdravotnickou reformu jsme nedotáhli. Takže jsou zde, je zde řada, řada věcí, které jsou potřebné a na to je zase nutno mít koalici, která bude akceschopná.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Jakmile se můj host profesor Jan Švejnár ocitne před mikrofonem či kamerou, tak všechny zajímá jeho politická budoucnost. Tak mě to zajímá taky, bude nějaká, počkáte po volbách, budete zase kandidovat na prezidenta, nakonec vstoupíte do vlády té či oné? Jak to vidíte v tuto chvíli?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

V dohledné, v dohledné budoucnosti nemám žádné politické ambice. Já se vidím za posledních 20 let a pokračuji v tom, jako ve dvou fázích. Jednak ekonom, expert, který sdílí své názory, radí tam, kde je o to žádost. A samozřejmě jako angažovaný občan, který se snaží být společensky prospěšný.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Studio STOP dnes hovoří s obecně prospěšným občanem Janem Švejnarem. A teď se vrátíme na evropskou politickou, ekonomickou scénu. Vy jste řekl, že nejsme v dobrém stavu, ale přece jenom nejsme ve stavu tragickém. Ta řecká tragédie opravdu má celoevropské rozměry. Může nedůvěra k řeckým dluhopisům zkomplikovat prodej českých vládních papírů a jak se vůbec díváte na tu současnou pozici Řecka? To si teďka trochu oddechlo, protože dostalo určité přísliby, ale zase na druhé straně ta kritika celkem oprávněná velkých evropských hráčů, že proč oni mají platit řecké výstřelky a řeckou, řecké problémy? Jak to může s Řeckem nakonec dopadnout? Stojí stále na hraně státního bankrotu?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Je zde stále velká nejistota. Samozřejmě je to nyní trochu ukonejšené tím, že byly uskutečněny první kroky. Evropa naznačila, že nenechá Řecko padnout. A myslím, že nenechá. Na druhé straně ty kroky v Řecku budou bolestné, a takže ten sociální a politický smír tam bude na vážkách. Řecku nakonec celkem nic nezbyvá než se nějak s tímto problémem vypořádat a nejlepší je se vypořádat s tímto problémem uvnitř Evropské unie, s pomocí Evropské unie,

popřípadě Mezinárodního měnového fondu, instituce, která je na to zaměřena. A to, myslím, že bude nakonec ten ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Taková, takový mix pomoci Evropské unie a Mezinárodního měnového fondu.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Mezinárodního měnového fondu. To bude, myslím, nakonec ten recept. Na druhé straně máte pravdu v tom, že kdyby došlo k nějakým dalším vnějším šokům, a ty nemůžeme vyloučit, nebo spekulacím, které vůči Řecku byly vyvinuty v minulosti a mohou být i v budoucnosti, tak se ten nynější program může zhroutit a muselo by dojít k nějakým razantnějším řešením. Tam by to pak mohlo otrást i jinými zeměmi. Jak víme, Portugalsko, Irsko jsou v nejisté situaci. To jsou stále ještě poměrně malé ekonomiky. Ale jakmile by došlo k nějakým otřesům ve Španělsku nebo zvláště v Itálii, což už jsou velké, velká hospodářství ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

To je ta pětice těch nejohroženějších, Pigs se jim říká ...

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Tak, ano, přesně tak. Pak by to mělo velký dopad na celou Evropu a tudíž i na nás. A samozřejmě jakékoliv otřesy tohoto druhu by zvýšily náklady spojené s financováním našeho státu, protože bychom byli viděni nezbytně jako součást velkého kolosu, který prochází vnitřními otřesy a jsou jiné země na tomto světě, které jsou bezpečnější.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A jak byste takovému normálnímu českému občanu, tedy mně například, měl říct, proč zrovna já ze své hubené peněženky mám pomáhat Řekům? Tak teď jste nastínil ty argumenty, ale na druhé straně já vám můžu protiargumentovat, tak to hospodářství tam nebylo nic moc, zatajovali se daně, ti bohatí převáděli peníze a převádějí stále do zahraničních bank. Víme, jak to tam vypadá se stávkami, s pracovní morálkou a podobně. Tak proč tady já bych měla Řekům pomáhat?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Proto vlastně, ta pomoc jednak přišla s určitým odstupem, jednak byla dobře dojednána, pečlivě projednána. A jednak se zakládá na tom, že Řeci sami musí napřed podstoupit určité bolestné kroky a setrvat s těmito bolestnými kroky, takže ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A jsou toho schopni? A jsou k tomu ochotni?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, tak vláda říká, že ano. To, co vidíme na ulicích někdy naznačuje, že ne, takže to bude taková melanž vlastně. Ale myslím, že si uvědomují, že to jinak nepůjde, protože právě jinak daňoví poplatníci, ať už Česka, anebo především Německa, bohatší země, která to bude do větší míry

financovat, nebudou ochotni dále v tom postupovat. Takže většinou tato pomoc se odvíjí v krocích. V takzvaných tranších, že se poskytně určitá pomoc, Řekové musí ukázat, že to myslí vážně, a teprve potom jsou další peníze, které jsou vydány v rámci této pomoci. Takže tam já myslím, bude docházet k takovému strukturovanému postupu. No, a jestliže se Řecko z toho dostane dobře, tak celá Evropa na tom bude lépe.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Tak, jednak mi řekněte, kdy by se z toho mohlo Řecko dostat dobře, když o tom uvažujete z toho globálního hlediska.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ano, tak já myslím, že první výsledky budou vidět za 6, 9 měsíců, rok. Ale bude to, myslím, trvat tak 2, 3 roky než bude Řecko úplně zhojeno do té míry, že bude považováno za stabilní ekonomiku. Jestliže všechno půjde dobře. No, a jestliže nebudou další otřesy, které by vlastně způsobily díry, do kterých se nyní, do které nevidíme.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A na to jsem se právě chtěla zeptat. Na ty díry, na ty šoky, o nichž jste taky hovořil. To je ten negativní scénář. Jak si takový šok nebo sérii šoků mám představit?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, tak minulé šoky, které jsme viděli, vyšly z finančního sektoru. Který vlastně měl v sobě různé akce investiční, páky, které nebyly zcela viditelné. A najednou se objevily. Ten sektor finanční na tom nyní lépe než byl předtím. Ale není zcela ještě zhojen. Všude na světě jsou ještě instituce, které jednak dostatečně nepůjčují, jednak mají v sobě ještě takzvaná toxická aktiva. Takže ten problém se řeší a je možné, že by mohlo dojít k nějakým negativním výkyvům, které si nedokážeme představit. Ačkoliv si myslím, že ta pravděpodobnost se nyní snižuje.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže uklidníte české posluchačky a posluchače, že k nějakému řeckému či maďarskému scénáři v tuto chvíli ještě nesměřujeme?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Rozhodně k tomu nesměřujeme. Jsme na tom lépe než většina Evropy. Čili ta situace je vážná, ale není tragická v tom smyslu, že zase, říkám, nedělejme ne dobře zvážené kroky. Vytvořme střednědobou strategii, tak dvou až tří let, jak snížíme schodek rozpočtu ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

To je podle vás největší problém v tuto chvíli?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Je to problém, který tíží tu mezinárodní společnost, ekonomickou, investory, které potřebujeme. Proto se s tím musíme potýkat. Ale oni neočekávají nějaký okamžitý drastický krok. Oni

očekávají, že budeme solidní partneři, kteří vytvoří tu strategii, podle které se budou potom řídit. A že ta naše ekonomika bude ve středně a dlouhém horizontu velmi dobrý partnerem, kam investovat.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže ti investoři podle vás a podle vašich informací jsou v tuto chvíli zneklidnění spíš, dejme tomu, tím korupčním prostředím a politickou nejistotou a ani tak nejsou zděšení nebo znepokojeni jaksi dopady krize na naši republiku?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ano, já bych řekl, že zatím je to víc ta korupce a ta nejistota, která se potom samozřejmě, kdyby nebyla vyřešena, může přelít i do té fiskální oblasti. Protože korupce nakonec znamená, že ztrácíme zdroje, které bychom mohli použít na umořování dluhu, nebo právě na výdaje, které stát potřebuje. A na které musí vybírat daně, anebo mít schodek, který se zvyšuje.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže patří dnes Česko za důvěryhodného dlužníka? A mohou volby tuto pověst, ať už je jakákoliv, změnit k lepšímu či k horšímu?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Jsme zatím poměrně důvěryhodní a ta situace bude nějakou dobu ještě setrvávat. Musíme ale též ukázat, že do budoucna jsme důvěryhodní a jestliže tyto volby povedou k silné vládě, to znamená, jestliže ta koalice bude strašně silná, tak to posílí naše renomé ve světě.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Když jsme u toho renomé, třeba vznikne silná levicová vláda s přímou podporou komunistů. To těm zahraničním investorům nebude vadit 20 let po revoluci už ti komunisté jsou takoví okoukaní a ...

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Bude, bude jim to vadit, myslím zvláště v první fázi. A potom bude všechno záviset na tom, jak by si taková koalice, nebo taková vláda počínala. Byla by velmi pečlivě sledovaná. A ta otázka, která by vyvstala na mysli zahraničních investorů je, je to Mitterand, který přišel k moci a dělal různá velmi drastická socialistická opatření. A pak úplně obrátil a stal se jedním z nejkonzervativnějších ekonomických vůdců. Anebo to bude opravdu levicová, ultralevicová prostě vláda, která by neměla pochopení pro zahraniční investice a v tu chvíli samozřejmě by ten zahraniční kapitál opustil Českou republiku.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

No, oni francouzští komunisté jsou takoví salónní, ti asi nikoho nevyděsí. Ale ti čeští přece jenom mají mnohem horší pověst. To si svět patrně uvědomuje.

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

To si svět uvědomuje, no, a proto bude otázka, jak se vlastně ta vláda bude profilovat. Jestli tam bude jenom, řekněme, nějaké hlasování, které v sociálních otázkách bude zrcadlit to, co si přeje komunistická strana, anebo jestli to bude příčně, napříč celým spektrem všech otázek ekonomických a tak dále, bezpečnostních a tak dále.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

No, vy jste české komunisty poznal na Hradě při volbě prezidenta. Tak, co o nich tak soudíte? Jsou to takoví drobní kapitalisté, kteří jsou rádi za svá teplá místa?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Jsou velice pragmatičtí. Rozhodně to jsou lidé, kteří mají svůj sebezámek. A jak ho budou vyjadřovat, to bude právě ta otázka během povolební situace.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Politici obvykle tvrdí, že nemohou průběh krize ovlivnit, protože česká prosperita závisí výhradně na zahraniční poptávce po českých výrobcích. Mají, mají pravdu politici, že ta krize jimi smýká a že musejí počkat, až se to všechno kolem nás uklidní, až se rozbouřené vody zklidní?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Ne, ne, rozhodně je tady pravdou to, že jsme sice zmítáni v té celosvětové krizi, ale můžeme podniknout kroky, které nás činí mnohem více věrohodnými, které nás činí lepšími partnery. A zde například to vypořádání se s korupcí by mělo obrovský efekt. Jestliže budeme mít dobrý střednědobý rámec jak snížit státní dluh a vypořádat se s fiskálním deficitem, to bude mít obrovský efekt. Jestliže budeme mít vládu, která nebude záviset na tom, že komunisté jsou arbitři moci, ale naopak budeme mít silnou konsensuální politiku, která přesahuje ten střed, politický střed, tak myslím, že to všechno bude, já myslím, velice pozitivní a ta vláda by se neměla schovávat za celosvětovou krizí v tom, že nemůže vlastně nic dělat.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže čekáte odvážné kroky mimo jiné?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já bych rozhodně argumentoval, že by mělo dojít k odvážným krokům. Jestli se k nim neodhodláme a je teda smutné, že jsme se k nim neodhodlali za prvních 20 let po revoluci, jestli se k nim neodhodláme, tak myslím, že budeme dlouhodobě trpět.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A co byste navrhl jako první odvážný krok a ...

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

První odvážný krok já myslím, by bylo opravdu vypořádání se s korupcí, nastolení mnohem silnějšího právního systému, funkčnost policie a tak dále. To znamená tyto kroky, které mohou být poměrně rychlé. Potom vypracování dobré penzijní reformy, zdravotní reformy. A to já myslím, že samo o sobě by nám dalo takový vítr do plachet, že bychom opět začali poměrně rychle růst.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A kde vzít a nekrást? Vidíte nějaké odvážné politiky, oni to budou patrně jenom jednotlivci, ale vidíte někoho, kdo by opravdu tohleto všechno vzal na sebe a v plném zbroji na bělouši vyjel?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

No, tak to by bylo samozřejmě výborné. Ale já si myslím, že, zase, ta celosvětová zkušenost ukazuje, že okamžitě po volbách je nejlepší příležitost, jak změnit kurz. A jestliže by ta nová garnitura lídrů, kteří půjdou do vlády, začala okamžitě a změnila podmínky a změnila své chování oproti svým předchůdcům, tak myslím, že by to jednak bylo kvitováno s velkým povděkem a velkou popularitou, a jednak by to ty investoři, ať už domácí, či zahraniční potom zkompenzovali v to, že by to znamenalo větší pracovní příležitosti pro naše lidi a bylo by to opravdu blahodárné.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Jenže Češi se bojí hodně utahování opasků, nějaké nouze, kterou za těch posledních 20 let nepoznali. A proto možná budou volit i tu radikální levici, tak co byste vzkázal českým občanům? Čekají vás krušné doby?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Podívejte se, já myslím, každý občan opravdu musí volit podle toho, jak vidí tu politickou scénu. Já jen doporučuji, aby si přečetli volební programy, aby se dívali, do jaké míry jsou všeobecné, do jaké míry jsou specifické. A určité utahení opasku už zažíváme, protože máme nezaměstnanost k 10 procentům. Je opravdu příliš vysoká nezaměstnanost, tam bychom se měli zaměřit, abychom ji snížili co nejrychleji. A bude samozřejmě ještě období pár let, které bude těžké. Ale potom bude velmi záležet na tom, jak si právě už ta nová vláda povede, protože bychom opět mohli být země, která bude jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik v Evropě. Já jsem to předvídal v devadesátých letech, lidi se smáli. Ale potom v prvních letech tohoto desetiletí mně dali za pravdu, že jsme schopni růst 5, 6, 7 procent.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

No, nicméně jsme to všechno trochu prošustrovali, že?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

To je ten problém. Že vlastně, když se na to podíváte, tak od roku 1995 máme deficit veřejných financí. A ani jeden rok jsme nebyli schopni ho obrátit v přebytek. A to je smutné, protože tam byly léta samozřejmě, která byly špatná a byla tam léta, kdy jsme rostli rychle. A jiné země toho

jsou schopné. Já zase dám jako příměr, když tady jsme měli toho Obamu, tak si vezměme Spojené státy. Za Clintona, v posledních letech Clintonovy administrativy měla americká ekonomika velký přebytek. Takže je to možné.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Je to možné, takže možná už v tuto chvíli máme zaděláno na to, že tady v nějakém doupěti už je takový malý český tygřík, který za chvíli se stane středoevropským tygrem a ...

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Bylo by to, bylo by to velice dobré, bylo by to pro nás dobré jak objektivně, tak reputačně. Takže doufejme, že ten tygřík už roste a sílí.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Vaše informace jsou velmi optimistické, tak mi řekněte, když chodíte po těch sněmech a mluvíte s těmi politiky, jestli si zapisují za uši a říkají, tudy bychom možná mohli vyrazit, když nám to pan profesor Švejnar takhle pěkně poradil?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já myslím, že v tom je dobrá ta politická konkurence právě. Že myslím, že čím dál tím víc si to politici uvědomují, že čím dál tím více si též uvědomují, že mají velkou zodpovědnost a doufám, že právě v tom povolebním období, že ti, kteří budou mít tu příležitost, bude jim dána příležitost, aby tuto zemi dál vedli, tak že se tím budou řídit a že opravdu uskuteční některé ty reformy, které nezbytně potřebujeme.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Takže kdyby bylo úplně nejhůř a bylo třeba ty reformy provádět a nějaká vláda, opět se ptám, a to bude moje závěrečná otázka, by třeba vám nabídla nějaký premiér místo ve vládě, tak nakonec jde o takovou věc, nepřijal byste?

Jan ŠVEJNAR, profesor Michiganské univerzity

Já o tom neuvažuji, ale nikdy neříkám o ničem nikdy.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Říká host dnešního Interview Studia STOP profesor Jan Švejnar. Děkuji za informace, názory a zase někdy na shledanou.

*Autorizovaným pořizovatelem elektronického přepisu pořadů Českého rozhlasu je Mediasearch.
Texty neprocházejí korekturou.*